

Teresa Margolles, *Los Herederos - The Heirs IV* (05-11-2008, Culiacán, Sinaloa, Mexico), 2009, courtesy de kunstenaar en Galerie Peter Kilchmann, Zürich, foto Livio Baumgartner

bekladde koffietafeldecoraties van verpakkings-tape vervaardigd door een team van onderbetaalde kunstacademiestudenten (Hirschhorn)? Is het dan niet zo dat hun maatschappijkritiek in essentie gecorrump-eerd wordt door precies datgene waar hun kritiek aanvankelijk op gericht leek te zijn?

Als dit zo is, dan betekent dit dat het kunstenaarschap zoals wij dit vandaag de dag kennen binnen het kapitalistisch systeem fundamenteel *antirevolutionair* van aard is en uiteindelijk, zelfs met zijn *imago* van avant-gardistische maatschappijkritiek, niets anders doet dan de kapitalistische politiek weerspiegelen: dat het uiteindelijk, juist door de *schijn te verkoopen* zich te onttrekken aan het systeem, het systeem in zijn almacht bevestigt.

Dat de hoofdredacteur van dit blad, Domeniek Ruyters, in reactie op Tilroes betoeg in zijn artikel *Politicus of Ambenaar?* (METROPOLIS M N° 3-2010) lyrisch schrijft over een visuele interventie van schilderes Marlene Dumas in de advertentiesectie van de offline versie van *Artforum* mag hierin exemplarisch heten: als *advertentieruimte* de plek is van waaruit hij de vraag stelt *'of het ongepast en naïef [is] om in de kunst nog te dromen over een betere wereld?'* (METROPOLIS M N° 6-2009) dan lijkt mij dat het antwoord daarop niet eens meer een 'ja' of 'nee' kan zijn, maar slechts een allerlaatste gesmoorde kreun van de kunstkritiek. En dat deze betere wereld volgens hem doorgang zou kunnen vinden middels het symbool van de 'vlek' als 'vijand van de controlemaatschappij, [...] wezenlijk onbepaald en onbeheerst',

AAN MIJN COLLEGA-PLUNDERAARS

In de vorige nummers van METROPOLIS M schreven Anna Tilroe en Domeniek Ruyters artikelen over het hedendaags engagement in de kunst. Beeldend kunstenaar Jonas Staal geeft zijn reactie.

Door Jonas Staal

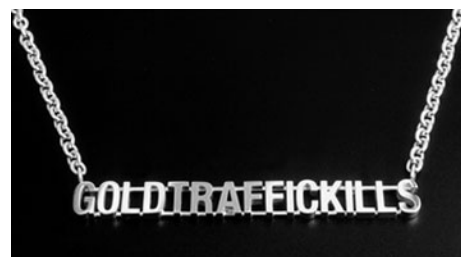
Het artikel *Wie trekt er aan de bel?* (METROPOLIS M N° 2-2010) van Anna Tilroe opent met een verwijzing naar de website van de Amerikaanse kunst-glossy *Artforum*. Een site waar schaarse inhoudelijke beschrijvingen van kunstwerken en tentoonstellingen worden gelardeerd met foto's van openingen en de celebrity's die er verschenen, de prijzen waarvoor het werk de deur uit is gegaan en interviews met kunstenaars over de relatie met hun accountant. De website is, kortom, een schaamteloze opvoe-

ring van de hedendaagse kapitalistische cultus rond kunstenaars met te dure coltruien, te veel assistenten en een sponsorcontract met *Apple*.

De vraag die zij hierbij stelt is de volgende: waarom voelen wij geen *verontwaardiging* over de wijze waarop de kunsten het kapitaal zijn gaan omarmen, of eerder nog, waarop het kapitaal de kunsten in zijn warme en geruststellende schoot heeft opgenomen? En daaropvolgend: is het idee dat de kunst een rol heeft om een andere wereld *voor te stellen* dan werkelijk een illusie?

Ik wil als reactie op deze kwestie twee andere vragen pomen: Hebben wij in de kwestie die Tilroe aansnijdt niet allereerst te maken met een probleem van *verslaglegging*? Want hoewel zowel binnen als buiten de kunstwereld het waardesysteem van het kapitalisme allesomvattend is, bestaat er toch nog altijd een extreem *verlangen* om dit niet zo te laten zijn? En waarom dan niet *dit verlangen* als uitgangspunt te nemen voor zowel kunstenaar als criticus?

Waar ligt in deze kwestie de verantwoordelijkheid van de kunstenaar? Wat betekent het voor de politieke agenda van belangwekkende kunstenaars als Teresa Margolles, Santiago Sierra en Thomas Hirschhorn als zij bereid zijn bijzonder matige beursedities te realiseren bestaande uit met bloed geïmpregneerd canvas van overleden anonieme Mexicanen in achterstandswijken (Margolles), 18-karaats diamanten kettingen met cynische inscripties als *Diamond Trafficking Kills* (Sierra) en met bic-pennen

Santiago Sierra, *Gold Trafficking Kills*, 2006

is in de context van het vlugkapitaal dat zich in zijn vrije tijd met aardige vlekken (schilderkunst) bezighoudt als opleukende wanddecoratie voorbij iedere tragiek.

Als reactie op zowel Tilroe als Ruyters denk ik dat het allereerst van belang is om vast te stellen dat kunstenaars met een wezenlijk politieke agenda de zogenaamde kunstmarkt, met de *beurs* als ultiem excès, op geen enkele wijze serieus nemen. De kunstenaars om mij heen die ik van betekenis acht maken in sommige gevallen wel gebruik van het fenomeen, maar stellen serieuze interesse in heel andere platforms. Platforms waar het denkbaar is de betekenis van geld als ruilmiddel, de staat als collectief beginsel en materieel eigendom als hoogste streven te vervangen – of in ieder geval in verlangen te overtreffen! – door andere, interessantere, uitdagendere en existentieel bevredigendere vormen van betekenistoekenning.

Concepten als geld, en nog onsmakelijker: *arbeid*, liggen voor deze kunstenaars in de eerste vuurlinie. Eigenlijk zijn de kunstenaars waarin ik vertrouwen stel niet meer dan *plunderaars* van het systeem in het belang van een eigen politieke agenda die zij gerealiseerd willen zien.

Het excessieve fenomeen van de kunstbeurs is vanuit dit perspectief dus simpelweg *niet relevant*, en als iemand stelt dat de musea en andere instellingen zich te veel laten leiden door de opportunistische en betekenis-onteinende hand van het kapitalistische systeem, dan leidt dit bij mij niet tot meer verontwaardiging dan wanneer ik stromen van mensen voor een *Pathé* bioscoop zie, *Lady Gaga* hoor verkondigen dat *Andy Warhol* haar grootste inspiratiebron vormt of wanneer ik door de Rotterdamse *koopgoot* wandel.

De wereld waarin ik leef ademt hoe langer hoe zijn eigen onhoudbaarheid uit. Kort geleden sprak ik in Athene met kunstenaars voor het decor van demonstraties en brandende banken en aldaar realiseerde ik mij dat er een momentum aan het ontstaan is in – ditmaal – de vorm van een economische crisis en de radicale vervreemding die daarvan het gevolg is. Tussen de miljardenbedragen waarmee regeringen en speculanten schermen en de feitelijke dagelijkse levensgang van burgers ontstaat een onoverbrugbare kloof die tot een belangrijke *breuk* zal leiden. En het is voor dit momentum, en ook degene die minder voorspelbaar zijn maar onvermijdelijk nog gaan komen, dat wij andere politieke agenda's klaar moeten hebben. En *anarchisme* als uitkomst is in deze zin contraproductief: want het kapitalisme gedijt nergens beter dan in een wereld zonder orde, zonder grenzen. Een revolutionair *esprit* is – zo heeft de geschiedenis uitge-wezen – volstrekt zinloos indien er geen scenario's zijn vastgelegd. Mijn essay *Post-propaganda* (Fonds BKVB, 2009) dat zowel Tilroe als Ruyters aanhaalden is bedoeld als een dergelijk scenario.

Ieder scenario veronderstelt een band tussen kunstenaars en het volk. Ter illustratie: vorig jaar bleek het hoofd financiën van het *Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst te Amsterdam*, een bedrag van 15,5 miljoen euro weggesluisd te hebben en met familie en al met de noorderzon vertrokken te zijn. Wat belangrijk is aan dit voorval is niet zozeer dat dit binnen, maar vooral *buiten* de kunstwereld tot verontwaardiging leidde.

Van frauderende politici en bankiers kijken wij al lang niet meer op, en eigenlijk *verwachten wij dat dit hun voornaamste agenda vormt*. Maar in het

geval van de kunsten raken wij bij fraude aan iets wezenlijks: namelijk aan de band die de kunst tussen mensen en de wereld verbeeldt. Weinig mensen zullen de huidige politieke gebeurtenissen aanmerken als een moment waarop zij een waarachtige band met de wereld ervoeren (de AOW-leeftijd wel of niet verhogen naar 67 jaar, de hypotheekrenteaftrek wel of niet afschaffen). Velen zullen echter een kunstwerk daarvoor aanmerken: idealen worden vertolkt door de beeldende kunst, muziek, theater, poëzie en literatuur. Deze band, het *verbond* tussen de kunst en het volk wordt gevormd door het *voorstellingsvermogen* waarin de voorwaarden gelegen liggen nieuwe sociaal-politieke en esthetische kaders te scheppen. De belofte van de kunst aan het volk is de wereld steeds opnieuw te zullen *verbeelden*. En het idee dat deze belofte alleen bedoeld zou zijn om te maskeren dat kunstenaars, net als het cartooneske beeld van de graaiende bankier of politicus zich eigenlijk middels *geld* zouden willen onttrekken aan de samenleving staat gelijk aan een ideologische dolksteek: aan *verraad*. Kunstenaars zijn in mijn visie dienstbaar aan het politieke, en niet aan het kapitaal.

En daarom nodig ik mijn collega-plunderaars graag uit hun politieke agenda's met mij te delen. En de critici die de gevolgen van deze agenda's op zullen tekenen om interessantere kaders dan de website of advertentiesectie van *Artforum* aan te dragen om deze gevolgen te beschrijven en interpreteren.

Jonas Staal is beeldend kunstenaar, woon- en werkzaam in Rotterdam
<http://www.jonasstaal.nl>

Matthew Buckingham,
The Six Grandfathers,
Paha Sapa,
in the Year
502,002 C.E.,
 2002, courtesy
 BAK, Utrecht

